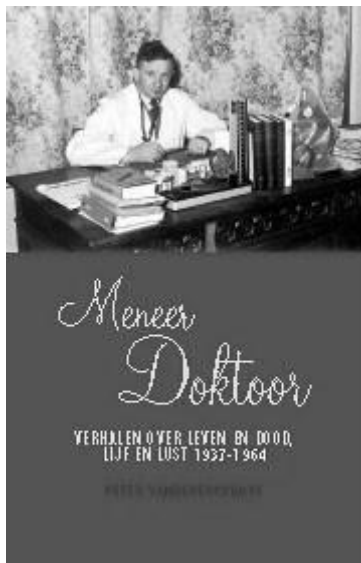

MENEER DOKTOOR

TE RUMST, REET EN TERHAGEN 1944 - 2003 (deel 1)

De geschiedenis van de geneeskunde is populair. Wie kent niet de boeiende reeks "Meneer dokter" die einde 2009 werd uitgezonden op Canvas? Drie jaar eerder al publiceerde documentairemaker Peter Vandekerckhove het boek *Meneer dokter* (zie Figuur 1). In 2006 verscheen *De kunstenaar en de dokter*, waarin internationaal erkend reumatoloog Jan Dequeker een medische blik werpt op grote meesterwerken uit de Europese schilderkunst. Daarbij geeft hij een heldere uitleg over de verschillende ziektes aan de hand van de inzichten uit de moderne geneeskunde. Een boeiende ontmoeting tussen geneeskunde en geschiedenis.

Figuur 1. Het boek *Meneer Dokter* (omslag).

Het kunstboek beleefde al meerdere herdrukken. Deze auteur ging tevens graven in de medische dossiers van tal van bekende personen. Zo ontstond in 2010 *Bij de dokter: beroemdheden en hun ziektes*. Hierin schetst hij een biografisch portret van de besproken figuren en laat de lezer mee binnengluuren in de dokterspraktijk. KUL-professor Paul Broos gaf bij Davidsfonds' Universiteit Vrije Tijd een cursus over de geschiedenis van de geneeskunde. Die sluit aan bij zijn boek *Over geneeskunst en geneeskundigen: het medische denken door de eeuwen heen*. Bij Rumesta verscheen in 2009 *Gezondheidszorg te Reet, Rumst en Terhagen*, een overzicht van wie de geneeskundige zorg uitoefenden in die gemeenten vanaf de 16de eeuw.

Dit alles was de aanleiding om contact op te nemen met oud-geneesheren in Rumst, Reet en Terhagen.

In de zomer van 2009 ging ik langs bij dokter Convent, in het voorjaar van 2011 bij dokter Bleys en in september van dat jaar bij dokter Paridaens. Aan elk van hen stelde ik dezelfde vragen. De antwoorden waren even divers als kleurrijk, maar allemaal doorspekt van gedrevenheid en beroepsernst.

Ik vroeg naar hun wedervaren als huisarts en zoemde vooral in op hun eerste jaren, toen de pastoor, de dokter en de onderwijzer nog de belangrijkste figuren waren in het dorp. Ik peilde naar herinneringen en leerde hen kennen als mensen die leefden voor hun vak, de klok rond werkten als het moest en in korte tijd het vertrouwen van de plaatselijke bevolking wisten te winnen. Alle 3 blikken ze met een gelukkig gevoel terug op een decennialange praktijk. Het werden gesprekken met onverwacht boeiende anekdotes die het dorpsleven van weleer oproepen en de vroegere huisartsen typeren.

Dit is de eerste van 2 afleveringen. De woorden en zinswendingen in cursief zijn letterlijke weergaven van de respondenten. Ze leunen aan bij de spreek- of streektaal. Ze komen de authenticiteit en het karakteristieke van de gesprekken ten goede.

Even voorstellen

Jean Convent werd geboren te Berchem op 18 september 1918 als zoon van Emile Convent en Octavie Vergauwen. Emile was geboren in Boom, Octavie kwam uit Wilrijk. Emile Convent was afgestudeerd als doctor in de geneeskunde in 1901 als studiegenoot van Lucien Haesaerts. Emile was werkzaam als gezondheidsinspecteur van de provincie en had geen privépraktijk. In het gezin werden 7 kinderen geboren. Jean is vierde. Zijn broer Luc werd eveneens geneesheer en vestigde zich als orthopedist in Antwerpen. Een broer werd apotheker, twee werden priester en de oudste was advocaat te Antwerpen. Een zus bleef zonder beroep.

Willy Bleys werd geboren op 2 oktober 1935 in Welle (Oost-Vlaanderen, tussen Aalst en Ninove, nu deelgemeente van Denderleeuw) in het huis van een tante. Zijn ouders woonden in Gent. Vader Herman Bleys was postbediende, moeder Germaine Van Nuffel werkte als verpleegster-bezoekster, vergelijkbaar met de huidige *sociaal assistente*. In het gezin werden drie kinderen geboren, Willy is de middelste. Er was een inwonende dame uit Lokeren die men kende, voor de kinderen. In Gent woonde het gezin in de Voskenslaan, nabij het station. In 1940 - 41 bouwde de familie in Welle en vestigde er zich.

Frans Paridaens werd geboren op 29 mei 1937 in Puurs als zoon van Leopold Paridaens en Joanna De Bleser. Zijn ouders hadden een grote autogarage in het centrum van het dorp.

Vader was garagist, moeder deed bureelwerk. In het gezin werd nog een meisje geboren. Vader had graag gehad dat zijn zoon hem zou opvolgen in de zaak.

Studies en stages

Jean Convent liep school bij de jezuiten aan de Frankrijklei te Antwerpen, waar hij zowel het lager als het middelbaar onderwijs voltooide. Zijn opleiding tot geneesheer, die 7 jaar in beslag nam, genoot hij in Leuven. Hij was er op kot en kwam zaterdag en zondag naar huis. Hij liep stage te Leuven bij een professor in de inwendige geneeskunde. Waarom hij geneesheer wou worden, weet dr. Convent niet meteen te zeggen. "Om mijn vader op te volgen, min of meer," besluit hij.

De kleuterschool doorliep Willy Bleys in Gent. De lagere school werd gevolgd in Welle en zijn middelbare studies deed hij bij de jezuiten in het Sint-Jozefscollege te Aalst. In oktober 1954, na de retorica, startte hij zijn medische opleiding aan de rijksuniversiteit te Gent. Als grootste motivatie om dokter te worden, haalt hij aan: "het voorbeeld van mijn moeder, hulpverlening, omgaan met mensen". De opleiding duurde 7 jaar, eerst drie jaar kandidatuur, gevolgd door vier jaar doctoraat. Het zevende jaar was er stage. Een heel jaar draaide hij mee in het universitair ziekenhuis van Gent en daarna ging hij gedurende twee maanden naar Turnhout voor verloskunde, bij Fernand Peeters, die nadien bekend zou worden voor zijn medewerking aan de ontwikkeling van de pil. Het ging in feite om een specialisatie gynaecologie met verloskunde erbij.

Frans Paridaens zat bij de broeders in Puurs tot hij zijn lagere school beëindigde. Daarna ging hij naar het Brusselse jezuïetencollege Sint-Jan Berchmans, aan de Kapellekerk. Daar heeft hij zijn *humaniora uitgedaan*. Onder de paters waren er enkele geneesheren. 's Avonds trokken zij een grijs pak aan en gingen consultaties doen in de Marollen. "Misschien heb ik daardoor de zin gekregen om geneeskunde te gaan studeren, tegen de zin van mijn vader," getuigt dr. Paridaens. Toen hij de overstap maakte naar de rijksuniversiteit Gent was de schoolstrijd in volle gang. Puurs was een zeer katholieke gemeente. Toch koos hij voor Gent omdat er twee uit zijn straat daar ook studeerden en op kot waren. Dr. Paridaens ziet nog voor zich hoe de deken van Puurs kwam binnengevlogen: "Hij sloeg met zijn hand op tafel, was kwaad en *koleirig* omdat ik naar Gent ging. Gent was in die tijd zogezegd links getint."

Paradoxaal genoeg was de eerste die hem in Gent op kot kwam opzoeken de prefect van het Sint-Jan Berchmanscollege. Die maakte er geen probleem van.

De opleiding tot huisarts duurde 7 jaar. Het laatste jaar was een stagejaar. In Metz (F) liep hij stage gynaecologie, wat hij zeer leerrijk vond.

Dokter Paridaens promoveerde in 1963. Zelfs voor dat laatste jaar af was, kon hij reeds een zieke geneesheer vervangen in Doel. "Dus voor ik echt mijn diploma in handen had, 't zou nu niet meer waar zijn," besluit hij. "Die dokter was trouwens ook tandarts en apotheker. Heel dat pakket heb ik overgenomen. Hij maakte nog zelf zijn klassieke hoestflessen."

Legerdienst

Dokter Bleys studeerde af in juli 1962. Van augustus 1962 tot eind 1963 deed hij zijn legerdienst. Na drie maanden opleiding in de kazerne in Gent, werd hij naar Spich gestuurd, net voorbij Keulen. Daar was hij arts van de eenheid, een kazerne van ongeveer 1000 man. Naast de werkzaamheden die hij daar als geneesheer verrichtte, moest hij - voorzien van aangepast medisch apparaat - ook mee op oefening.

Over de legerdienst van dr. Paridaens, lezen we hieronder meer.

Het opstarten van de praktijk

Figuur 2. Het huis van dr. Convent in de Kerkstraat.

Dr. Convent studeerde af in 1943. De Tweede Wereldoorlog was volop aan de gang. In de onmiddellijke omgeving van Antwerpen, waar het ouderlijk huis stond, was het te gevaarlijk geworden wegens de vliegende bommen. "Een laatste stuiptrekking van de Duitsers," voegt Convent toe. Aangezien vader Convent Lucien Haesaerts kende, besloot het gezin naar Rumst te trekken voor een veiliger onderkomen. Lucien was ondertussen overleden en mevrouw Haesaerts verhuurde het huis aan het gezin Convent (zie Figuur 2). Zo kwam de jong

afgestudeerde dokter Convent daar terecht. Gaandeweg raakte bekend dat er een jonge dokter woonde in het huis van wijlen dr. Haesaerts. Af en toe kwam er iemand om hem te raadplegen. Zo is zijn cliënteel gegroeid.

Dr. Convent heeft Lucien Haesaerts nooit persoonlijk gekend. Toen hij zich vestigde in Rumst, waren er nog twee andere dokters in het dorp: Frans De Backer in de Kerkstraat en Raymond Vermeiren in de Veerstraat (laatste huis aan de linkerkant als je naar het veer gaat). Beiden waren ouder dan Convent.

In november 1963 kwamen dr. Bleys en zijn echtgenote naar Reet. Daar was dokter Raeymaeckers drie maanden eerder overleden. In Gent was er toen ook een praktijk om over te nemen, maar "de buiten sprak me meer aan, daarom zijn we naar hier gekomen," verklaart dokter Bleys. "Ik kwam het te weten doordat een andere dokter die hier zou starten, zich ging specialiseren. Daardoor was deze plaats vrij. Zo ben ik hier beland." Het jonge paar vestigde zich in het huis van dokter Raeymaeckers, waar diens weduwe en zoon nog woonden. Een stuk woongedeelte werd voor hen vrijgemaakt. "Uiteindelijk hebben we nog twee jaar daar in de Eikenstraat gewoond". In de drie maanden tussen het overlijden van dokter Raeymaeckers en de komst van dokter Bleys, werd de permanentie verzekerd door *remplaçanten*. Zij waren gedurende de werkweek hier, maar gingen in het weekend naar huis.

Dokter Bleys vertelt over zijn eerste indrukken alsof het gisteren was. "Toen wij hier toekwamen, was het november. Reet was donker. Buiten het centrum stond hier en daar een hoeve of een groep huizen. De straten waren landwegen of kasseiwegen, in elk geval in slechte staat. Met laarzen trok ik door de Borzestraat. De Eikenstraat en de Pierstraat waren wegels van 3 m breed met twee grachten aan de zijkant. De Molenstraat was een eind beton

Figuur 3. Citroën DS.

en verder lagen er kasseien met grachten aan de kant. De Rumstsestraat was een kasseiweg met een soort fietspad aan de kant. De Kerremansstraat was de beste om over te rijden en te wandelen. Het was een effen wegdek met kasseien." Aanvankelijk reed hij met de wagen van zijn ouders, maar om de toestand van de slechte wegen met vele putten het hoofd te bieden, had hij een auto nodig met goede vering. "Zo heb ik een Citroën gekocht (zie Figuur 3). Die kon je omhoog en omlaag zetten om de slechte wegen nog door te kunnen. Ook de koplampen draaiden mee, daarmee kon je je bochten van tevoren inschatten."

In het begin is dokter Bleys gaan kennismaken met dr. Convent in Rumst. Die leerde hem enkele kneepjes van het vak die niet op de universiteit werden aangeleerd, zoals: "Als een patiënt 's nachts je hulp inroept, kan je eventueel kiezen om enkel telefonisch advies te geven. Belt hij een tweede keer, ga er dan naartoe, want dan is het ernstig."

De schoonvader van dokter Paridaens, Armand Marnef, handelde in bouwmaterialen en bezocht regelmatig de Rupelstreek. Hij had horen zeggen dat in Terhagen een plaats vrijkwam doordat een dokter die er pas was gevestigd, dokter Van Herreweghe, zich ging specialiseren. "Nu komt dat niet meer voor, men moet nu vroeger kiezen om ofwel huisarts ofwel specialist te worden," geeft dokter Paridaens mee. In Terhagen zou dus alleen de oudere dokter Nys overblijven. Een bijkomende reden om zich in Terhagen te vestigen, was zijn nakende legerdienst: "Ik had het geluk om in België te kunnen blijven, in Bevekom (Beauvechain, Waals-Brabant), niet onoverkomelijk ver van Terhagen, en kon op die manier mijn praktijk opstarten. Ik koos daar zoveel mogelijk nachtdiensten - ik moest er gewoon maar zijn - en overdag kon ik hier al beginnen te werken. Als er 's nachts iets was, dan stuurde ik mijn vrouw op pad: doe dit, geef dat pilletje,... zij is verpleegster en kon ook al eens een spuitje zetten en zo. Dat zijn natuurlijk zaken die vroeger allemaal konden."

Dr. Paridaens begon in een woning aan de toenmalige Kerkstraat (nu Kardinaal Cardijnstraat) schuin tegenover het huis dat hij nu bewoont. Twee jaar later heeft hij zijn huidige woning kunnen kopen.

Dokter Van Herreweghe is uiteindelijk als radioloog in Boom terechtgekomen. Dokter Paridaens heeft verschillende patiënten naar hem doorverwezen.

In het begin ging dokter Paridaens zich aan zijn oudere collega's voorstellen, zoals dat toen de gewoonte was.

De eerste patiënt

Zijn eerste patiënt, Hubert Van Kerkhoven uit de Haardorst, haalt dr. Convent zich nog helder voor de geest. "Hij verloor zijn haar. Ik heb hem gemasseerd met venol en het haar is terug gegroeid." Direct wist iedereen wat voor een goede arts hij was.

Het eerste weekend dat hij in dienst was, zo weet dokter Bleys nog, moest hij thuisblijven voor een bevalling.

Eén van zijn eerste patiënten zal dokter Paridaens niet gauw vergeten: "Hij deed de deur open, sloeg op zijn borst en zei: *'jong, hier zit het, sè. Jong, tegen mij.* Dit was even schrikken. In de grond zijn het allemaal ingoede mensen."

Voorgangers

Zoals vermeld volgde dr. Convent de overleden dokter Haesaerts op. In Rumst waren op dat moment nog dr. Raymond Vermeiren en Frans De Backer actief. Dr. Vermeiren zou het eerst sterven; hij leed aan MS. Dr. De Backer zou hem twee jaar later volgen; hij had pancreaskanker. Beiden hielden bijna tot op hun laatste dag praktijk. Beide overledenen werden meteen opgevolgd door een interimaris. Daarna kwam de praktijk van dr. Vermeiren in handen van Luc De Mondt, die zich op de Markt vestigde. Luc De Backer zette uiteindelijk de praktijk van zijn vader verder.

Figuur 4. Dokter Bleys omstreeks 1963, toen hij pas in Reet gevestigd was. Bron: privécollectie dr. Bleys.

Dokter Bleys (zie Figuur 4) volgde uiteindelijk de overleden dokter Raeymaeckers op. Ongeveer rond die tijd was er nog een dokter in Reet begonnen, maar die verhuisde al gauw. Dokter Bleys is gedurende 10 jaar de enige huisarts geweest in het dorp.

Dokter Raeymaeckers was dan wel overleden, maar in het huis was alles voorhanden: een wachtzaal, een consultatieplaats met radioscopie... "Ik was volledig geïnstalleerd, alles was ter plaatse. Ik kon beginnen," getuigt dokter Bleys. De aanwezigheid van de weduwe ervaarde hij als een steun: zij kende de gemeente, wist de namen van de straten, wees welke richting hij uit moest.

Toen dr. Paridaens in Terhagen begon, was ook dokter Nys, "dokterreke", daar actief. Hij zou zijn praktijk uitoefenen tot hij meer dan 80 jaar oud was. Hij ging al eens een kaartje leggen in de Telstar. Het profiel van dr. Nys zou perfect passen in de televisiereeks Meneer Dokter.

Overige verzorgenden

In Rumst werden de meeste bevallingen volledig zelfstandig verricht door vroedvrouw Odile. Zij kwam eveneens de kinderen verzorgen die met tussenkomst van een dokter geboren waren. Of zij misschien advies kwam vragen bij dr. Convent? "Eerder omgekeerd, ik ging bij haar te rade," vertrouwt hij me toe, "zij had de expertise door jarenlange uitoefening van haar

stiel. Het was haar beroep." Hoe lang zij nog actief geweest is? "Tot een tiental jaar nadat ik kwam," denkt dr. Convent. Het moet tot ongeveer 1955 geweest zijn, al weet hij het niet juist. Daarna zijn de *moederhuizen* gekomen.

Andere genezers - handopleggers, kwakzalvers - waren er in Rumst niet.

Een tandarts was er ook niet in het dorp. Wie acute tandpijn had, kon bij de dokter een pijnstillertje krijgen, maar om bijvoorbeeld tanden te laten trekken ging men naar Boom of Mechelen.

Specialisten woonden ook in Boom of Mechelen. In het ziekenhuis van Duffel kon men eveneens terecht. "Dat is begonnen met een huis voor krankzinnigen. Stilaan hebben de zusters ook zieke mensen opgenomen en zo is het een kliniek geworden," voegt dr. Convent toe.

Naar welk ziekenhuis hij zijn patiënten doorstuurde, hing van hun keuze af. In Mechelen waren bijvoorbeeld twee bekende chirurgen actief die de mensen verkozen. Het ziekenhuis van Boom had aanvankelijk geen chirurg. Later is dokter Petitjean gekomen (de vader van de gewezen tandarts in Boom). Het ziekenhuis van Reet bestond nog niet.

Voor psychiatrische patiënten waren er voorzieningen in Duffel voor de vrouwen en in Oude God voor de mannen (St.-Amadeus, waar E.H. Draulans - voormalig priester te Rumst - geplaatst is geweest).

In Reet kreeg dokter Bleys hulp van de nonnetjes van Boom. Deze woonden in het klooster aan de Antwerpsestraat, over het gemeentehuis (waar nu een hotel gevestigd is). Zij kwamen wassen, spuiten geven en wonden verzorgen. Eén zuster stond in voor Reet en Terhagen. Zuster Esmeralda was een lieve en dappere zuster. Ze had het woord "neen" nooit geleerd. Met een glimlach op haar gezicht wist ze de zware zieken op te beuren.

Kinderen ter wereld brengen, was ook dokter Bleys' werk. Hij had heel wat expertise opgedaan tijdens zijn stage. Bevallingen werden niet meer thuis gedaan, maar in de kliniek Heilige Familie, die nog maar korte tijd open was toen hij aangekomen is. Het "moederhuis", De Varen, waar de gasthuiszusters Augustinessen van Boom actief waren geweest, was toen al opgedoekt. Tandartsen waren er in Boom en ook de meest courante specialisten waren daar te vinden.

"Toen ik begon in 1965 en nog lange tijd erna, waren dokter Nys en ik de enige huisartsen in Terhagen. Bovendien was in Reet enkel dokter Bleys en ook in Rumst was er gedurende een bepaalde periode maar één dokter, Convent," meent dr. Paridaens. "We hadden het geluk dat

er verplegenden waren. Zo was er de befaamde zuster Agnes van het rusthuis van Rumst, die elke dag haar toer deed: zij zette spuitjes, verzorgde wonden, voorzag diabetici van inspuitingen,..." Een vroedvrouw was er niet, ook die van Rumst heeft hij niet gekend. Bevallingen deed hij altijd zelf in het ziekenhuis. Hij herinnert zich dat er vanaf de jaren 1970 fysiotherapeuten actief waren in de gemeente.

Zelf geneesmiddelen maken

"Er was geen apotheker in Rumst toen ik er kwam," meent dr. Convent. Geneesheren hadden de toestemming van de wet om zelf geneesmiddelen af te leveren. Die werden gedeeltelijk zelf gemaakt. In het huis van dr. Convent was er een kamer, die *de farmacie* heette. Daar, in de kelder achter de kamer van de raadplegingen, had dokter Haesaerts steeds zijn medicijnen bereid.

Dokter Bleys heeft nooit zelf geneesmiddelen moeten maken. In Reet, tegenover de ingang van de kerk, was apotheker Jean Verbruggen gevestigd. Later heeft hij de hoeve gebouwd in de Eikenstraat waar de apotheek nog lang heeft bestaan.

In zijn praktijk in Terhagen heeft dr. Paridaens nooit zelf medicijnen gemaakt. Apotheker Wegge was gevestigd in de Kerkstraat. Daarna is Totté gekomen, familie van Wegge.

In de volgende aflevering van deze artikelenreeks vertellen deze dokters over hun huisbezoeken, raadplegingen, behandelingen, administratie, honorarium, het ziekenfonds, hun activiteiten in artsenverenigingen en belichten ze de voornaamste evoluties die hen zijn opgevallen gedurende hun jarenlange praktijkervaring.

Dank aan de heren Jean Convent, Willy Bleys en Frans Paridaens voor hun medewerking.

Jean Convent overleed eind 2009 korte tijd na een val in zijn woning. Willy Bleys en Frans Paridaens wonen nog in het huis waar ze jarenlang hun praktijk hadden.

Bibliografie

- Broos, P. (2011). *Over geneeskundigen en geneeskunst: de evolutie van het medische denken door de eeuwen heen*. Leuven: Davidsfonds.
- De Loenen, T., J. Reusens, L. Vermeulen & H. van Hooydonk (2009). Gezondheidszorg te Reet, Rumst en Terhagen. In: *Jaarboek 2009*. Rumst: Rumesta.
- Dequeker, J. (2006). *De kunstenaar en de dokter: anders kijken naar schilderijen*. Leuven: Davidsfonds.
- Dequeker, J. (2010). *Bij de dokter: beroemdheden en hun ziektes*. Leuven: Davidsfonds.
- Vandekerckhove, P. (2006). *Meneer dokter: verhalen over leven en dood, lijf en lust 1937-1964*. Globe.

Tom De Loenen